

MINISTERIËLE OMZENDBRIEF VAN 24 MEI 2016 BETREFFENDE DE SHIFTEN VAN 24 UUR.

Mevrouw de Voorzitster,
Mijnheer de Voorzitter,

Ik heb vernomen dat meerdere hulpverleningszones van plan zijn om het werkregime van shiften van 24 uur uit te breiden naar andere hulpverleningsposten dan die waar dit werkstelsel reeds van toepassing was vóór de overgang naar hulpverleningszone.

Deze plannen zijn evenwel totaal onverenigbaar met een context van sociale vooruitgang, werpen vragen op met betrekking tot de veiligheid en zijn in strijd met de internationale engagementen van de Belgische staat.

Een structureel regime van shiften van 24 uur veroorzaakt immers problemen op verschillende vlakken:

I. Aspecten betreffende de gezondheid van de werknemers op lange termijn

Alle recente wetenschappelijke studies hekelen de nefaste effecten voor de gezondheid van shiften van 12 uur of meer, onder andere op het vlak van de risico's op hartaandoeningen, depressie en burn-out.¹ Een shift van 24 uur bestaat meestal uit een aantal geplande taken en opdrachten die fysieke of intellectuele arbeid vereisen, aangevuld met periodes van wachtdienst. Tijdens die periodes moet men in de kazerne aanwezig zijn om in geval van een oproep direct te kunnen reageren. Ook al moeten de brandweermannen zelden effectief de ganse duur van een shift van 24 uur werken, toch zijn lange rustperiodes niet mogelijk bij bijvoorbeeld het uitvoeren van de opdrachten inzake dringende medische hulpverlening.

II. Aspecten betreffende de veiligheid van de intervenanten en de burgers

De structurele organisatie van shiften van 24 uur veronderstelt de – evenwel beperkte – mogelijkheid om daadwerkelijk 24 uur aanéensluitend te moeten werken bij grote gebeurtenissen. Ik denk bijvoorbeeld aan de aanslagen van 22 maart 2016, de rampen in Buizingen en Schellebelle of natuurrampen, stormen of overstromingen, waarbij langdurige interventies vereist zijn. Iedereen zal het ermee eens zijn dat moeilijk van een werknemer verwacht kan worden dat hij/zij tijdens 24 uur van continue arbeid steeds even aandachtig en doeltreffend werkt. Deze kwestie is nog prangender voor de hulpverleningsdiensten. Niet alleen de veiligheid van de werknemers zelf en die van zijn/haar collega's staan op het spel, maar ook de efficiëntie en de kwaliteit van de interventie ten opzichte van de medeburgers aan wie hij/zij hulp moet verlenen².

III. Aspecten betreffende de organisatie

De statistieken tonen duidelijk aan dat er 's nachts en tijdens de weekends minder interventies zijn. Aan de hand van het door de hulpverleningszone vastgelegde dienstpercentage en de risicoanalyse moet geschat kunnen worden hoeveel beroepsbrandweermannen er aanwezig moeten zijn in de verschillende hulpverleningsposten op welbepaalde dagen en uren. In dat opzicht moet opgemerkt worden dat de beschikbaarheidsgraad van de vrijwilligers het hoogst is 's nachts en in de weekends, wat logisch is. Het argument volgens welk een dergelijke reorganisatie een inkomstenverlies zou veroorzaken voor de beroepsbrandweer, is niet meer relevant sinds de totstandbrenging, dankzij het nieuwe geldelijke statuut, van een "*premie voor operationaliteit en onregelmatige prestaties*", die verschuldigd is voor elk gepresteerd uur, ongeacht het moment van de prestatie. In het kader van het nieuwe geldelijke statuut is het nu dus mogelijk om de arbeidstijd van het personeel te organiseren naar gelang van de reële operationele behoeften, zonder inkomensverlies voor het personeel.

¹ Zie bijvoorbeeld: <http://annals.org/article.aspx?articleid=746913>

² Zie bijvoorbeeld: <http://www.nursing.upenn.edu/chopr/Documents/witkoskiHospitalStaff.pdf>

IV. Juridische aspecten

Het werkregime met shiften van 24 uur is inderdaad, formeel gezien, niet in strijd met de Europese richtlijn 2003/88/EG³, die afwijkingen van de dagelijkse rustperiode van 11 uur mogelijk maakt, noch met de huidige versie van de wet van 19 april 2014⁴.

Uit het Europees sociaal handvest kan daarentegen afgeleid worden dat het verboden is om meer dan 16 uur per dag te werken. Artikel 2, §1, van het Europees sociaal handvest bepaalt immers het volgende: "*Teneinde de onbelemmerde uitoefening van het recht op billijke arbeidsvoorwaarden te waarborgen, verbinden de overeenkomstsluitende Partijen zich redelijke dagelijkse en wekelijkse arbeidstijden vast te stellen...*".

Het Europees Comité voor Sociale Rechten heeft meermaals meegedeeld dat een dagelijkse arbeidsduur van meer dan 16 uur beschouwd moest worden als «onredelijk»⁵.

Het Europees sociaal handvest bepaalt eveneens dat de engagementen betreffende de arbeidstijd beschouwd worden als zijnde vervuld door de overeenkomstsluitende Partijen zodra deze bepalingen van toepassing zijn voor de meeste werknemers.

Het feit dat er op het grondgebied van het Koninkrijk tijdelijk en sporadisch een afwijkend regime (shiften van 24 uur) blijft bestaan in bepaalde hulpverleningsposten, vormt derhalve geen rechtstreekse schending van de internationale verbintenissen van België in het kader van het Europees sociaal handvest.

Het Grondwettelijk Hof bekrachtigt echter het principe van de verworven rechten in de aangelegenheden bedoeld in artikel 23 van de Grondwet⁶, dat onder andere het recht op billijke arbeidsvoorwaarden beoogt. Dit «*standstill*»-effect verbiedt duidelijk, volgens de rechtspraak en de rechtsleer, om aanzienlijke stappen terug te zetten in de bescherming die de regelgeving bood vóór de wijziging ervan. Dit «*standstill*»-beginsel is eveneens aanwezig in de Europese regelgeving en rechtspraak.

De beslissing van een hulpverleningszone om alle operationele personeelsleden of een deel ervan te laten overgaan van een werkregime met shiften van 8 of 12 uur naar een werkregime met shiften van 24 uur zou dus duidelijk in strijd zijn met de desbetreffende rechtspraak en rechtsleer.

Dergelijke beslissing zou gemakkelijk vernietigd kunnen worden door de toezichthoudende overheid of de Raad van State of zou later het voorwerp kunnen uitmaken van een ongrondwettelijkheidsverklaring wegens schending van artikel 23 van onze grondwet.

Bovendien zou dergelijke beslissing van de zoneraad ervoor kunnen zorgen dat de Belgische staat veroordeeld wordt wegens schending van de internationale verbintenissen.

Conclusie

Wegens het onvoorspelbare karakter van de interventies van de hulpdiensten is zeker een bepaalde souplesse nodig bij de organisatie van de arbeidstijd van de operationele personeelsleden van deze diensten. De belangrijke nadelen van een structureel werkregime met shiften van 24 uur moeten echter in elk geval uitgesloten worden.

Teneinde de sociale vooruitgang en de naleving van de internationale engagementen van de Belgische staat te waarborgen, heb ik echter besloten om een wetsontwerp ter goedkeuring voor te leggen aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Dit wetsontwerp zal ertoe strekken een einde te

³ Europese richtlijn betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd.

⁴ Wet tot vaststelling van bepaalde aspecten van de arbeidstijd van de operationele beroepsleden van de hulpverleningszones en van de Brusselse Hoofdstedelijke Dienst voor Brandweer en Dringende Medische Hulp.

⁵ o.a. «*Conclusions XIV-2 et XVI-2*» van het ECSR, Noorwegen en «*Digest de jurisprudence*» van het ECSR van december 2006, blz. 45.

⁶ O.a., Arbitragehof 137/2006.

maken aan de mogelijkheid om shiften van 24 uur te organiseren, waarbij overgangsbepalingen voorzien worden voor de hulpverleningszones die momenteel op die basis werken.

Hoogachtend,

Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken

